

در مورد تنظیم خانواده در سال ۱۳۷۲

پژوهش از: طاهره ضیائی

کارشناس ارشد مامائی - عضو هیئت علمی دانشکده پرستاری و مامایی شهید بهشتی رشت

روشهای پیشگیری استفاده می کردند که بالاترین روش مورد استفاده قرص (۳۰/۵٪) بود و بستن لوله درمرد در افراد تحت مطالعه مشاهده نشد.

مقدمه:

حدود سی سال پیش تنظیم خانواده بصورت بین المللی پذیرفته شده است. بسیاری از کشورها بخصوص در کشورهای توسعه یافته آن را به عنوان قسمتی از برنامه بهداشت مادر و کودک پذیرفته اند. با توجه به اهمیت و کنترل نرخ رشد جمعیت در شرایط فعلی برای دولت جمهوری اسلامی ایران لازم است، برنامه نوین و زیر بنایی در جهت کنترل جمعیت تدوین شود و این ممکن نیست مگر اثرات ساختار جامعه بر زاد و ولد و ارتباط بین عوامل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی بر برنامه های تنظیم خانواده شناخته شود و تحقیقات در این زمینه می تواند در برنامه ریزی مورد استفاده قرار گیرد.

چکیده پژوهش:

این پژوهش به منظور بررسی آگاهی، عقاید و عملکرد کارگران مرد شهر رشت در باره تنظیم خانواده صورت گرفته است. جامعه مورد مطالعه در این پژوهش مردان کارگر متأهل که سن آنها بالای ۲۰ سال و همسران آنها در سنین باروری می باشند، بوده است. روش نمونه گیری چندمرحله ای و از نوع خوشه ای انتخاب شده است. خلاصه ای از نتایج، به شرح ذیل می باشد:

الف- آگاهیها: کلیه مردان از روش قرص - کاندوم - آی، یو، دی - روش منقطع آگاهی داشتند. و ۹۲/۷٪ دوره مطمئن و ۹۷/۳٪ لوله بستن در آقایان را نمی شناختند.

ب- عقاید: از ۳۲۸ نمونه ۳۱۷ نفر با برنامه تنظیم خانواده موافق و ۷ نفر با آن مخالف بودند.

ج- عملکرد: اکثریت مردان کارگر (۲۸۲) نفر از

مروری بر مطالعات:

در زمینه آگاهیها و عقاید گروههای مختلف در مورد مسائل جمعیتی و تنظیم خانواده بررسیهای متعددی بعمل آمده و از جمله تحقیقاتی که ارتباط با این تحقیق دارند عبارتند از:

۱- تحقیق تقی زاده که به منظور بررسی آگاهیها، عقاید و نحوه عمل زنان کارگر شهر تهران در باره بهداشت و تنظیم خانواده صورت گرفته است - تعداد ۳۰۰ زن کارگر مورد مصاحبه قرار گرفتند که خلاصه ای از نتایج به شرح زیر می باشد:

الف- آگاهیها: کلیه زنان مورد مطالعه از دو روش قرص و منقطع آگاهی داشتند و فقط دو نفر (۰/۷٪) آی، یو، دی و سه نفر (۱٪) کاندوم را نمی شناختند.

ب- عقاید: از کل نمونه، ۲۸۰ نفر موافق با پیشگیری و ۲۰ نفر مخالف بودند که علت آن را صحیح نبودن پیشگیری از نظر مذهبی ذکر می کردند.

ج- نحوه عمل: اکثریت زنان (۱۹۵ نفر) در زمان مصاحبه از روشهای پیشگیری استفاده می کردند که بالاترین روش مورد استفاده روش منقطع (۲۸/۳٪) و پس از آن قرص (۱۷/۷٪) و کمترین درصد متعلق به دوره مطمئن (۱٪) بود.

۲- تحقیق کاظم نژاد که موضوع آن بررسی مدل رفتارهای باروری زنان همسر دار ۴۹-۱۵ ساله شهر تهران می باشد.

تعداد نمونه: ۱۳۷۲ نفر و شیوه نمونه برداری خوشه ای با حجم خوشه ای ۵۰ نفر می باشند. فقط ۵/۵ درصد افراد نمونه شاغل می باشند و حدود ۲/۹ درصد افراد مورد بررسی بی سواد و در صورتی که درصد بیسوادان در مردان ۱۶٪ است.

۴/۹۷٪ افراد نمونه شناخت آگاهی نسبت به روشهای جلوگیری از بارداری دارند ۹/۹۵٪ زنان و ۶/۸۹٪ درصد مردان با برنامه های تنظیم خانواده موافق می باشند.

بینش: بطوریکه مشاهده می گردد اعتقاد همسر به تنظیم خانواده عامل مؤثری در بینش زن به تنظیم خانواده می باشد.

عملکرد: مشاهده می گردد تحصیلات زن و همسر، تعداد فرزندان و داشتن فرزندان جور (غیر هم جنس) در استفاده از روشهای جلوگیری از بارداری به ویژه روشهای مطمئن مؤثر می باشد.

۳- بررسی میزان آگاهی، عقاید و نحوه عمل مردان در باره بهداشت و تنظیم خانواده در کشور زیمبابوه: نتایجی که از این تحقیق به دست آمده به این شرح می باشد.

- نقش مردان در جهت پیشبرد برنامه های تنظیم خانواده در زیمبابوه و دیگر کشورهای افریقایی مؤثر و زیاد می باشد. اطلاعات حاصله در سال ۱۹۸۸ و از مردان بارور بدست آمده که تعداد ۷۱۱ نفر مرد متأهل و سن آنها بیست سال و بیشتر می باشد. این تحقیق نشان می دهد که نقش مردان در استفاده از روشهای جلوگیری زیاد بوده و در تعداد بچه ها نیز، مردان تصمیم گیرنده هستند. دانش مردان از روشهای جلوگیری از باروری بسیار بالا است و از تمام روشهای جلوگیری از باروری استفاده میشود.

اهداف:

هدف این تحقیق تعیین میزان آگاهی، عقاید و نحوه عمل مردان کارگر شهر رشت در باره بهداشت و تنظیم خانواده در سال ۱۳۷۲ می باشد.

اهداف جزئی:

۱- تعیین میزان آگاهی مردان کارگر در رابطه با

تنظیم خانواده در شهر رشت در سال ۱۳۷۲

۱-۱ تعیین میزان آگاهی مردان کارگر در رابطه با

انواع روشهای جلوگیری از بارداری.

۲- تعیین عقاید مردان کارگر در رابطه با تنظیم

خانواده.

تعداد نمونه: جهت تعیین نمونه به اداره کار و امور اجتماعی مراجعه و لیست کلیه کارخانه های موجود گرفته شد سپس کارخانه ها بر اساس نوع کار طبقه بندی شد و از هر خوشه یک کارخانه به طور تصادفی انتخاب گردید و آنگاه به نسبت حجم هر کارخانه تعدادی نمونه در نظر گرفته شد که جمعاً ۳۲۸ کارگر مورد بررسی قرار گرفتند.

مشخصات واحد مورد پژوهش: مشخصات دموگرافیک شامل مردان کارگر متأهل بالای ۲۰ سال سن و با تحصیلات بی سواد به بالایی باشد.

محیط پژوهش: محیط پژوهش کلیه کارخانه های عمومی یا خصوصی در شهر رشت می باشد. این کارخانجات بیش از ۵۰ کارگر و کارگاهها ۱۰ نفر به بالا می باشد. پرسنل مختلفی از قبیل مدیر کارخانه - مهندسین و کارکنان و کارگران در این کارخانه ها مشغول بکار میباشند. واحدهای مورد پژوهش در قسمتهای مختلف کارخانه اشتغال دارند. کارگران این واحدها جهت تولید در صنایع نساجی، دارویی، لوازم خانگی، لوازم الکتریکی، تولید فرش، موکت و مواد غذایی انجام وظیفه می نمایند.

روش گردآوری داده ها:

ابزار گردآوری داده ها در این تحقیق از طریق مصاحبه و پرکردن پرسشنامه می باشد.

تجزیه و تحلیل اطلاعات:

مشخصات داده ها برای تعیین میزان آگاهی، عقاید و نحوه عمل مردان کارگر عبارت است از:

- ۱- برحسب نوع داده ها کیفی و گسسته می باشد.
- ۲- بر حسب مقیاس سنجش از نوع رتبه ای و یا اسمی می باشد.
- ۳- برحسب تعداد گروههای مورد پژوهش یک گروه مردان مورد نظر می باشد.
- ۴- برحسب تعداد سه متغیری می باشد.

۱- تعیین عقاید مردان کارگر در رابطه با انواع روشهای جلوگیری از بارداری.

۳- تعیین نحوه عمل مردان کارگر در باره تنظیم خانواده.

۳-۱- تعیین نحوه عمل مردان کارگر در رابطه با انواع روشهای جلوگیری از بارداری.

سوالهای پژوهش:

این تحقیق یک مطالعه توصیفی است و سوالات عبارتند از:

- ۱- مردان کارگر شهر رشت به چه میزان در مورد تنظیم خانواده آگاهی دارند؟
- ۲- آیا مردان کارگر شهر رشت از انواع روشهای جلوگیری از بارداری آگاهی دارند؟
- ۳- آیا میزان تحصیلات مردان کارگر بر آگاهی، عقاید و عملکرد آنها مؤثر است؟
- ۴- مردان کارگر شهر رشت در مورد تنظیم خانواده چه عقایدی دارند؟
- ۵- عقاید مردان کارگر در رابطه با انواع روشهای جلوگیری از بارداری چگونه می باشند؟
- ۶- نحوه عمل مردان کارگر شهر رشت در باره تنظیم خانواده چگونه می باشد؟
- ۷- نحوه عمل مردان کارگر درباره انواع روشهای جلوگیری از بارداری چگونه می باشد؟
- ۸- علل عدم استفاده از وسائل پیشگیری در مردان کارگر چیست؟

روش پژوهش:

جامعه و نمونه پژوهش مورد مطالعه: در این پژوهش کلیه مردان کارگر که متأهل و دارای سن بیش از ۲۰ سال می باشند را جامعه مورد مطالعه در نظر گرفته شده است.

روش نمونه گیری: روش نمونه گیری چندمرحله ای و از نوع خوشه ای می باشد.

جهت تجزیه و تحلیل داده ها از آمار توصیفی استفاده گردید.

یافته ها:

یافته های بدست آمده در این پژوهش رابه ترتیب ذیل می توان خلاصه نمود:

از مجموعه ۳۲۸ نمونه (۲/۲۳٪) بی سواد بودند و (۸/۷۶٪) دارای تحصیلات ابتدائی و بالاتر بودند.

در رابطه با هدف اول که در زمینه آگاهیهای مردان کارگر می باشد، نتایج یافته ها حاکی از آن است که کلیه مردان از روش قرص - کاندوم - آی، یو، دی - روش منقطع آگاهی داشتند و ۷/۹۲٪ دوره مطمئن و ۳/۹۷٪ لوله بستن در آقایان را نمی شناختند. (جدول ۱ و جدول ۲)

بستن لوله در آقایان	بستن لوله در زن	نزدیکی منقطع	I.U.D	دوره مطمئن	کاندوم	قرص	نوع روش آگاهی	
							دارد	ندارد
۲/۴	۷۳/۸	۵۱/۲	۵۹/۵	۷/۳	۶۲/۸	۷۹/۶	درصد	دارد
۹۷/۳	۲۶/۲	۴۸/۸	۴۰/۵	۹۲/۷	۳۷/۲	۲۰/۱	درصد	ندارد
-	-	-	-	-	-	۳	بدون پاسخ	
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	جمع	

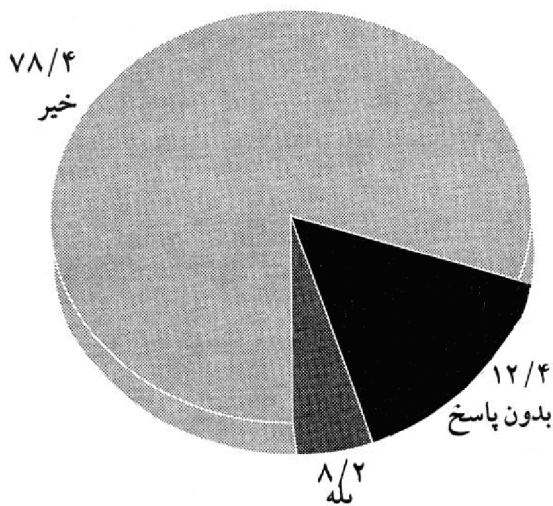
جدول (۱) توزیع فراوانی و درصد آگاهی به نوع روش جلوگیری از بارداری در مردان کارگر در سال ۱۳۷۲

جدول فوق بیانگر آنست که بیشترین درصد مردان کارگر قرص را می شناختند و کمترین درصد بستن لوله در مردان را می شناختند.

منبع آگاهی نسبت به روشهای پیشگیری	فراوانی	درصد
پزشک	۶۵	۱۹/۸
مرکز بهداشتی درمانی شهری	۵۲	۱۵/۹
مرکز بهداشتی درمانی روستائی	۲۶	۷/۹
بیمارستان	۲۹	۸/۸
خانه بهداشت	۸۷	۲۶/۵
رادیو	۱۱۵	۳۵/۱
تلویزیون	۱۴۸	۴۵/۱
همسر	۸۸	۳۶/۸
اقوام و خویشان	۶۸	۲۰/۷
همسایه	۲۹	۸/۸
روزنامه و مجله	۵۰	۱۵/۲
فیلمهای آموزشی غیر از تلویزیون	۲۸	۵/۸
کتاب	۴۸	۱۴/۶

جدول (۲) توزیع منبع کسب آگاهی مردان کارگر نسبت به روشهای جلوگیری از بارداری در سال ۱۳۷۲

جدول فوق نشانگر آن است که بیشترین منبع کسب اطلاع مردان کارگر از تلویزیون و سپس از رادیو می باشد.

نمودار ۱- توزیع فراوانی آگاهی مردان کارگر نسبت به روشهای جلوگیری از بارداری

در رابطه با هدف دوم که در زمینه عقاید مردان کارگر می باشد، نتایج، حاکی از آنست که از ۳۲۸ نمونه مورد مطالعه ۳۱۷ نفر موافق با برنامه تنظیم خانواده بودند و ۷ نفر مخالف با برنامه تنظیم خانواده می باشند (جدول ۳ و ۴).

موافقت با برنامه تنظیم خانواده	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
موافق	۳۱۷	۹۶/۶	۹۶/۶
مخالف	۷	۲/۱	۹۸/۸
نمی دانم	۲	۰/۶	۹۴/۴
بدون پاسخ	۲	۰/۶	۱۰۰
جمع	۳۲۸	۱۰۰	—

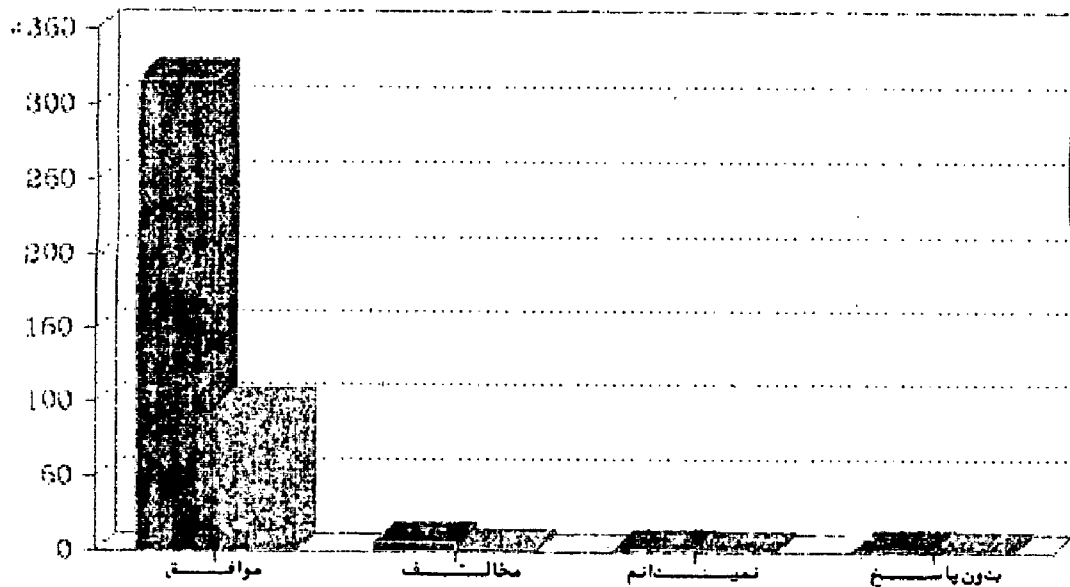
جدول ۳- توزیع فراوانی و درصد موافقت مردان کارگر با برنامه تنظیم خانواده در سال ۱۳۷۲

جدول فوق بیانگر آن است که بیشترین درصد مردان کارگر موافق با برنامه تنظیم خانواده بودند و کمترین درصد مخالف با برنامه تنظیم خانواده بودند.

دلایل عدم استفاده از روشهای جلوگیری در حال حاضر	فراوانی	درصد
بالا بودن عوارض	۵۴	۳۴/۳
عدم دسترسی به آن	۲۴	۱۵/۲
عدم اطمینان به روش	۸	۵/۰۹
مشکل بودن استفاده از روش	۴	۲/۵۴
مخالفت همسر	۱۱	۷
توصیه پزشک	۱۹	۱۲/۱
بعلت نازائی همسر	۱۰	۶/۳۷
به علت گرانی	۱۱	۷/۰۱
بخاطر علاقه به فرزند زیاد	۲	۰/۶
نمی دانم	۱۴	۸/۹۱
جمع	۱۵۷	۱۰۰

جدول ۴- توزیع فراوانی و درصد عقیده مردان کارگر در عدم استفاده از روشهای جلوگیری در حال حاضر در سال ۱۳۷۲

جدول (۴) بیانگر آن است که بیشترین درصد علت عدم استفاده از روشهای جلوگیری در حال حاضر را بالا بودن عوارض روش ذکر میکنند. لازم به ذکر است که از ۳۲۸ نمونه فقط ۱۵۷ نفر از روشهای پیشگیری در حال حاضر استفاده نمی کردند و ۱۷۱ نفر از روشهای پیشگیری در حال حاضر استفاده می نمودند.

Series 1 Series 2

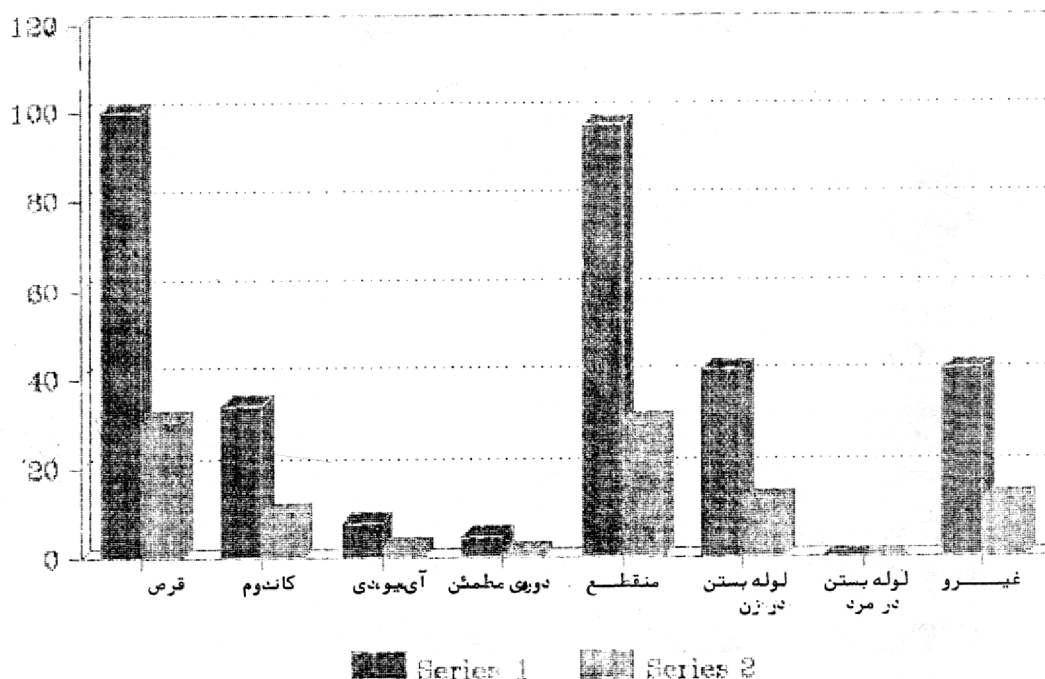
نمودار ۲- توزیع فراوانی موافقت مردان کارگر با برنامه تنظیم خانواده

در رابطه با سومین هدف این پژوهش یعنی تعیین میزان عملکرد مردان کارگر می توان نتیجه گرفت که اکثریت مردان کارگر (۲۸۲ نفر) از روشهای پیشگیری استفاده می کردند که بالاترین روش مورد استفاده قرص (۳۰/۵٪) و پس از آن نزدیکی منقطع (۲۹/۸٪) و کمترین درصد متعلق به دوره مطمئن (۱/۵٪) بود و بستن لوله در آقایان در افراد تحت مطالعه دیده نشد. در بین عللی که باعث قطع رشد جلوگیری شده است عوارض ناشی از استعمال وسایل جلوگیری (۳۰/۱٪) کل موارد ذکر شده را تشکیل می دهد.

نوع روش مورد استفاده در حال حاضر	فراوانی	درصد
قرص	۱۰۰	۳۰/۵
کاندوم	۳۴	۱۰/۴
آی، یو، دی	۸	۲/۴
دوره مطمئن	۵	۱/۵
نزدیکی منقطع	۹۷	۲۹/۸
لوله بستن در زن	۴۲	۱۲/۸
لوله بستن در مرد	—	—
غیره	۴۲	۱۲/۸
جمع	۳۲۸	۱۰۰

جدول ۵- توزیع فراوانی و درصد نوع روش مورد استفاده در حال حاضر در مردان کارگر در سال ۱۳۷۲

جدول (۵) بیانگر آن است که بیشترین درصد روش مورد استفاده در حال حاضر قرص می باشد و کمترین درصد دوره مطمئن می باشد و در افراد تحت مطالعه بستن لوله در مرد مورد استفاده قرار نگرفته بود.

نمودار ۳- روش مورد استفاده در مردان کارگر

کارگر درباره تنظیم خانواده نتایج نشان داد که بیشترین روش مورد استفاده قرص بوده که همسران مردان کارگر مورد استفاده قرار می دادند. شایان ذکر است که بستن لوله در هیچ یک از نمونه های مورد پژوهش مشاهده نشد.

بحث: اطلاعات حاصله جمعیتی نمونه های مورد پژوهش حاکی از آنست که بیشترین درصد مردان کارگر در گروه سنی ۳۹-۳۵ سال می باشند و میانگین سنی کارگران ۳۶/۵ سال می باشد. در رابطه با هدف اول که در زمینه آگاهیهای مردان کارگر می باشد نتایج یافته ها حاکی از آنست که بیشترین درصد مردان کارگر نسبت به روشهای پیشگیری آگاهی دارند. در رابطه با دومین هدف این پژوهش یعنی تعیین میزان عقاید مردان کارگر در باره تنظیم خانواده نشان می دهد که بیشترین درصد مردان کارگر تمایل به داشتن فرزند (دختر یا پسر) را در آینده ندارند و همچنین همسرانشان نیز در این مورد با ایشان هم عقیده می باشند و می توان نتیجه گرفت که بیشترین درصد مردان کارگر و همسران ایشان با برنامه تنظیم خانواده موافق بوده و کمترین درصد مخالف برنامه های تنظیم خانواده می باشند.

در رابطه با سومین هدف یعنی تعیین عملکرد مردان

منابع:

- ۱- کاظم نژاد، انوشیروان: «بررسی مدل رفتارهای باروری زنان همسران ۴۹-۱۵ ساله شهر تهران و پایان نامه فوق لیسانس مدرسی آمار حیاتی دانشگاه تربیت مدرس، سال ۱۳۶۹.
- ۲- تقی زاده مریم: «بررسی میزان آگاهی، عقاید و نحوه عمل زنان کارگر شهر تهران درباره بهداشت و تنظیم خانواده» پایان نامه فوق لیسانس مدرسی در رشته مامائی، دانشگاه تربیت مدرس سال ۶۸-۱۳۶۷.
3. Adamckak, Dj, And, Mbizvo, Mt, Family Planning Attitudes And Practices Of Men In Zimbabwe, Studeies In Family Planning. 1991. jan- eeb: 22(1): 31-8